

Trassipanijad leidsid aadlike kondid

AARNE MÄE

Rakvere kunagise linnakalmistu serval torustrassi kaevanud kopajuht avastas ehmatusega, et mulla vahel veerevad inimkolbad.

Algul ei saanud arugi, miks kopamees öökides põõsastesse jooksis, aga siis, kui hunnikutest konte ja pealuid nägime, oli asi selge, ütles torupaigaldaja Kalle kraavi osutades ja ühte metalset kirstukaunistust näidates.

Kondid ja kümmekond pealuud tulid lagedale läinud laupäeval Karja ja Vabaduse tänava nurgal. Need asuvad ühtse kihina umbes meetri sügavusel maapinnast. Rakvere muuseumi teaduri Odette Kirsi sõnul on tegemist praeguse Ly poe taga olnud kalmistult ümbermaetutega. "Rakvere kihelkonna aadlike kondid kaevati välja vana surnuaia kabelist ning maeti sinna ümber 1900. aastal. Ühishauda tähistas hiljem kivil seisnud malmrist," ütles Kirss.

Park võetakse kaitse alla

Rakveres veetrassi paigaldavad Tartu töömehed ei osanud arvatagi, et nad tegutsevad mahajäetud kalmistu serval, kus võivad nähtavale tulla ümbermaetud.

Esmaspäeval pärast lelust teadasaamist pani muinsuskaitse inspektor Anne Kaldam kaevetööd seisma ja kutsus kohale arheoloogid.

Arheoloog Jaak Mäll joonistas eile asendiplaani, fikseeris kõrgused ning tõstis seejärel kondid välja kilekottidesse.

Muinsuskaitseinspektori Raul Aagi sõnul ei ole sel tänavanurgal asuv ajalooline kalmistu seni kaitse all. „Et tööde-

FOTO:Kalev Lilleorg

KAS HAKKAB KUMMITAMA? Torumehed häirisid endiste kihelkonna-aadlike rahu.

ga lõigati vaid väikest kalmistunurka, siis muid töid me ei piiranud, selle koha peal praegu ei kaevata," ütles Aak eile.

"Paratamatult läheb park nüüd muinsuskaitse alla," lisis Aak. Ta nimetas veel teisigi vanu kalmistuid Rakveres, mis pole kaitse alla võetud. "Midagi traagilist pole toimunud. On paratamatu, et kaevamistega midagi sellist välja tuleb. Maapõu on ju niivõrd rikas," ütles Aak.

Küünlaid põletati ka pärast kalmistu tasandamist

Kunagise linnakalmistu naabruses on elanud 70 aastat vanaproua, kelle ema rääkinud, et sinna on mitu korda inimesi

üle maetud. "Mäletan, et 1930-ndatel olid siin mõned matused ja isegi pärast tasandamist käidi ühe puu all aastaid küünlaid põletamas," meenutas 83-aastane Karin. Odette Kirsi sõnul maeti viimane inimene sellele alale 1948. aastal, kuid juba kümmekond aastat enne seda otsustati sinna enam mitte kedagi matta.

Kalmistu ümber oli paekivist müür ja tagaotsas asus kabel. Mahajäetud surnuaed tasandati 1960-ndatel aastatel.

Odette Kirsi sõnul tuli 1773. a. seadus, et kiriku taha ei tohi enam kedagi matta, siis leiti uus matmispaik praeguse Ly poe juurde, kus asus ka kivist kabel aadlikele. Et sealne pinnas oli paene, rajati neli aastat hiljem uus plats nüüdse

Karja ja Vabaduse tänava nurgale.

Seal oli hulk raudaedu ja malmriste. Karin mäletab, et seal asus ka eestiaegse riigikogu tegelase Vebermanni vanemate haud, kelle platsil olnud Kristuse dolomiitkuju hiljem teise surnuaeda viidi. "Nõukogude ajal läks see ala käest ära. Kitsed käisid seal karjas, poisikesed mängisid palli ja joodikud magasid heki taga," ütles Karin.

Linna heakorranõunik Ene Tagamets ütles, et kohale, kust kondid leiti, pannakse ristiga kivi, nagu see oli 1961. aastani. Kondid maetakse samasse parki ümber lähipäevil. Praegu meenutab kunagise kalmistu asukohta pargi keskele pandud kirjadega mälestuskivi. □